herpy

LEGUANER

Desert Spiny Lizard

Sceloporus magister

Sceloporus magister är en robust, taggig ödla från öknarna i sydvästra USA och nordvästra Mexiko. Den är dagaktiv, klättrar i träd, buskar och på klippor och lever av insekter. Hanen har blå fläckar på hals och buk. Den kräver ett stort, torrt terrarium med kraftig UVB, en mycket varm solplats och en sval vintervila. Honan lägger ägg.

Familj: Phrynosomatidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-30 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-8 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande, klipplevande och marklevande**
Biotop	**Öken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 50 × 50 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Värmeplats	**38-42 °C**
Temperatur, natt	**16-22 °C**
Luftfuktighet	**20-40 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Vintervila	**9-12 °C** 8-12 veckor
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**12-24 mån.**
Kullstorlek	**4-24 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**60-80 dagar** vid 27-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Sceloporus magister är en stor och kraftigt byggd ödla i släktet *Sceloporus*. Fjällen är stora, kölade och spetsiga och ger ett taggigt utseende. Grundfärgen är grå, brun eller gulbrun med mörka tvärband, och båda könen har en gulbrun, triangulär fläck på skuldrorna. Hanen har blå till violetta fält på hals och buk och en grönaktig eller blåaktig skiftning på sidorna och svansen. Honor och ungdjur är mer mönstrade och har inga eller bara svaga blå fält. Arten byter färg med temperaturen: den är mörkare när den är kall och ljusare när den är varm.

Kroppen är 8-14 cm från nos till kloak, och med svans blir djuret 20-30 cm. Totallängden är en uppskattning utifrån kroppslängden. Arten beskrevs 1854 av Hallowell.

Avgränsningen av arten är inte klarlagd. Tidigare fördes flera ökenformer som underarter till *S. magister*. *S. bimaculosus* från Chihuahuaöknen förs nu av flera författare som egen art, medan *S. uniformis* från Mojaveöknen och Great Basin växelvis förs som egen art och som underart till *S. magister*. Arten har tidigare förväxlats med *Sceloporus clarkii*. Det finns bara lite specifik kunskap om skötseln. Siffrorna i vägledningen bygger därför på ökenklimatet i utbredningsområdet och på kunskap om släktet. Se även *Sceloporus cyanogenys* och *Sceloporus malachiticus*.

Utbredning och livsmiljö

Sceloporus magister lever i sydvästra USA: i sydöstra Kalifornien, Nevada, södra Utah, Arizona, New Mexico och delar av Colorado. I Mexiko finns den i Baja California, Sonora, nordvästra Chihuahua och Sinaloa. Bestånden längre österut i Chihuahuaöknen, bland annat i Coahuila, räknas nu till *S. bimaculosus*. Kärnan av utbredningen är Sonoraöknen. Arten finns från havsnivå längs Coloradofloden upp till omkring 1.500 meters höjd. Gränserna mot de avskilda arterna är inte slutgiltigt klarlagda, så kartan visar bara länderna, inte en exakt avgränsning.

> **Naturlig utbredning:** USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

Sceloporus magister lever i torr öken och halvöken på låga sluttningar, slätter och i dalar med klippblock, buskar och träd som poppel, yucca, Joshuaträd och järnträd. Den lever mest i träden och solar sig på stenar, stammar och grenar, men finns också vid stenrösen, vedstaplar och annat skydd på marken. Den är dagaktiv och solar sig särskilt på morgonen, medan den på sommaren söker skugga eller hålor under den varmaste delen av dagen. Den går i vintervila från sen höst till vår. Hanarna är territoriella och markerar territoriet från en hög sten eller gren med armhävningar och blå buk.

Kosten är leddjur. Myror utgör 10-30 %, och dessutom tillkommer skalbaggar, larver, spindlar, tusenfotingar och ibland små ödlor. Honan lägger ägg på sommaren, 4-24 per kull.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Det finns bara lite specifik kunskap om skötseln av *Sceloporus magister*, och den bygger på ökenklimatet och på kunskap om släktet. Arten är stor, snabb och aktiv, och ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 120 × 50 × 50 cm (längd × bredd × höjd). Ett par kräver ett större terrarium med många gömslen, och större är alltid bättre, eftersom arten har stora revir i naturen.

Bottensubstratet är torr sand, blandad med lite lera, så att djuret kan gräva. Inred med klippstycken, kork och kraftiga grenar, så att djuret kan klättra och sola sig, och med flera gömslen i båda ändar. Stenkonstruktioner ska stå fast på botten, så att de inte kan välta när djuret gräver. Terrariet ska ha ett tätslutande lock, eftersom arten är en bra hoppare och klättrare. Ta bort avföring varje vecka, och byt bottensubstratet helt med 3-4 månaders mellanrum.

TEMPERATUR

Luften ska vara 27-32 °C på dagen. Solplatsen ska ha 38-42 °C på ytan, mätt med en infraröd termometer. Arten föredrar en kroppstemperatur omkring 33 °C, och solplatsen ska vara varm nog för att den snabbt ska kunna nå den. Använd en halogenspotlight eller en värmelampa över en sten, och låt en del av terrariet vara svalare, så att djuret kan välja. Djuret är mörkt och trött när det är för kallt, och ljust och söker skugga när det är för varmt.

På natten ska temperaturen sjunka till 16-22 °C, och värmelampan stängs av. Ökennätterna är svala, och nattemperaturen är en uppskattning utifrån klimatet.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska vara låg, omkring 20-40 %. Terrariet ska vara torrt och väl ventilerat. Ställ ut en låg skål med färskt vatten, och byt vattnet dagligen. Spraya då och då terrariets sida lätt, så att djuret kan slicka droppar. Blött bottensubstrat och stillastående luft ger mögel, hudproblem och luftvägsinfektion.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Sceloporus magister är dagaktiv och solar sig, så den behöver kraftig UVB. Använd ett T5 HO-rör (Ferguson-zon 3) i en reflektor över solplatsen. Avståndet beror på rörets styrka och på om röret sitter över nät eller inne i terrariet. UVB går inte genom glas eller plast. Byt röret enligt tillverkarens anvisning, normalt efter 12 månader.

Komplettera med en kraftig dagsljuslampa. Ljuset ska vara tänt 13-14 timmar på sommaren och 10-11 timmar på vintern och släckas helt på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Arten är insektsätare. Ge varierade levande insekter: syrsor, kackerlackor, gräshoppor, mjölmaskar, zophobas, silkesmaskar och vaxmottlarver. Foderdjuren får inte vara större än djurets huvud. Variera kosten, och gut-loada foderdjuren med näringsrikt foder det sista dygnet före utfodring.

Ungar matas dagligen, vuxna 3-4 gånger i veckan med så mycket de kan äta. Damma foderdjuren lätt med kalk vid de flesta utfodringar, och ge ett vitamintillskott med D3 med 2 veckors mellanrum. Fetma är ett problem hos vuxna djur som matas för ofta.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Djuret är uppmärksamt, snabbt och territoriellt, och hantering stressar det. Håll hanteringen på ett minimum, och ta aldrig tag i svansen, eftersom den kan brytas av.

Hanar ska alltid hållas var för sig, eftersom de slåss inbördes, och även honor kan vara aggressiva mot varandra. Ett par eller en hane med två honor kan hållas i ett stort terrarium med många visuella barriärer, annars hålls djuren bäst ensamma. Hanen visar sin blå buk med armhävningar och nickande rörelser. Nyinköpta, vildfångade djur behöver ro och många gömslen.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är större, har blå fält på hals och buk och har tjockare svansrot och större lårporer. Honan är mer mönstrad och har bara svaga blå fält. Åldern vid könsmognad är inte dokumenterad för arten; 1-2 år är en uppskattning utifrån släktet.

PARNING

Parningen sker på våren. Vintervila i 8-12 veckor vid 9-12 °C i mörker och med måttlig fuktighet, följd av stigande värme och dagslängd, passar arten och är vanlig praxis för släktet. Sätt honan tillsammans med hanen i ett stort terrarium och skilj dem åt om han biter henne för hårt. Hur ofta arten förökar sig i fångenskap är inte dokumenterat.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger 4-24 ägg per kull, oftast på sommaren, och stora honor lägger flest. Hur många kullar hon lägger per år är inte dokumenterat; en eller två är en uppskattning. Ställ ut en äggläggningslåda med 15 cm fuktig sand och jord, som honan kan gräva i. Ge henne rikligt med föda och kalk, och kontakta en veterinär om hon krystar utan resultat.

INKUBATION

Äggen inkuberas i en inkubator i fuktig vermikulit eller perlit. Temperatur och varaktighet är inte dokumenterade för arten. 27-30 °C och 60-80 dagar är uppskattningar lånade från släktet. Äggen får inte vändas, och de ska hållas fuktiga, men inte blöta.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är små och ska matas dagligen med små insekter, dammade med kalk. Ge dem ett litet terrarium med torr sand, gömslen, UVB och en varm solplats. Skilj hanarna åt när de får färg, eftersom de snabbt blir territoriella.

Hälsa och vanliga misstag

Vildfångade djur har ofta kvalster och inälvsparasiter, så nya djur ska i karantän och få avföringen undersökt. Typiska problem är:

- Benskörhet vid för lite UVB och kalk.
- Luftvägsinfektion och mögel vid blöt, stillastående luft.
- Fetma och fettlever hos vuxna djur som matas för ofta.
- Överhettning eller kyla, om solplatsen är för liten eller för kall.
- Förlust av svansen, om djuret hålls i svansen.
- Äggläggningsproblem hos honor utan lämplig äggläggningsplats.

Ett friskt djur är kvickt, har klara ögon och en fyllig svans. Livslängden i fångenskap är inte säkert dokumenterad; 5-8 år är en uppskattning. Ett djur som går ner i vikt, inte äter eller andas med öppen mun ska till en veterinär med erfarenhet av kräldjur.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.